

رضا ملدی
مرکز خراسان‌شناسی

شش

یادآوری: ضمن بررسی وقف‌نامه گنجعلی خان زیگ، ابیاتی از ابن حسام به نظر رسید که نشان‌دهنده حوزة وسیع خواستاران شعر لوسه که به فاصله‌ای اندک شهرس گرفتار و به منوالن استشهادر گوشة دیگری از مملکت، بر زبان واقفی نیک‌لندپیش آمده است. در این یادداشت‌ها شعار و وقف‌نامه آمده و با صورت «دبولن» مصحح مقایسه شده است.

اشعار ابن حسام خوشفی در وقف‌نامه گنجعلی خان زیگ

وقف‌نامه‌ها از اسناد بسیار ارزشمند تاریخی است که با استفاده از آنها می‌توان بسیاری از جلوه‌های مختلف فرهنگی - اجتماعی و تاریخی را شناخت. مرکز خراسان‌شناسی به همین منظور با تشکیل شورای وقف با شرکت اداره کل اوقاف و امور خیریه خراسان، دفتر موقوفات آستان قدس و تعدادی از مدیران گروه‌های مرکز و چند تن از استادان دانشگاه در صدد تهیه و استنساخ و تصحیح و تعلیق و بالاخره چاپ وقف‌نامه‌های خراسان، برآمده است. انتشار بیست وقف‌نامه خراسان پیش‌درآمد این کار است.

از جمله مسائلی که در این وقف‌نامه‌ها جلب توجه می‌کند، اشعار، لغات نادر و مبهم، اعلام تاریخی و جغرافیایی، اوزان و مقادیر، آیات و احادیث و ... است. به‌عنوان مثال در وقف‌نامه گنجعلی خان زیگ، که به سال ۱۰۰۸ هجری قمری نوشته شده است، چند شعر از محمدبن حسام خوشفی آمده است که هم حوزة نفوذ شعر او را نشان می‌دهد و هم با استنساخ موارد مشابه می‌تواند در تصحیح دیوان مفید افتد؛ به‌علاوه با بررسی و

تحقیق بیشتر و دریافت موارد مشابه می‌توان دریافت که شعر شاعر چه تغییرات و تحولاتی در طی سالهای مختلف داشته است. برای روشن‌تر شدن مطلب، اشعار این وقف‌نامه را با صورتی که در دیوان محمدبن حسام - به تصحیح و اهتمام مرحوم احمدی بیرجندی و فاضل محترم محمدتقی سالک - آمده است به صورت مقایسه‌ای در ذیل می‌آوریم:

در گذر از هرچه تو دانی و من ای کسرت بسیحد و بی‌متهتا

(دیوان، بیت ۷۸)

ای کسرت بسی‌حد و بی‌انتها وی نعمت بسی‌عد و بی‌متهتا

(وقف‌نامه)

قبّه این گلشن نیلی حصار ضابطه حکم تو دارد بپا

(دیوان، بیت ۷)

روضه این گنبد خضرای چرخ رابسطه حکم دارد بپا

(وقف‌نامه)

طارم شش‌روزه هفت‌آشکوه بر زیر خاک تو کردی بنا

(دیوان، بیت ۱۳)

گنبد شش‌روضه هفت‌آشکوه بر زیر خاک تو کردی بنا

(وقف‌نامه)

هر یکی اندر پی کار دیگر ببنده فرمان و تو فرمان روا

(دیوان، بیت ۱۵)

هرکه در این روضه و این گنبدست ببنده فرمان و تو فرمان روا

(وقف‌نامه)

بادهها از در چون تو کریم دست تپی باز نگردد گدا

(دیران، بیت ۸۰)

بادهها از در چون تو کریم دست تپی باز نگردد گدا

(وقفنامه)

شاهها بمدحت تو خرد را مجال نیست چندانکه در توهم و فکر امتحان کند

(دیران، بیت ۱۵۰۲)

در مدح این ائمه خرد را مجال نیست چندان که در توهم فکر امتحان کند

(وقفنامه)

عقل از صفات ذات جلال تو قاصر است آری مگر ستایش تو عیب دان کند

(دیران، بیت ۱۵۰۵)

چون عقل از بیان ثناشان مقصر است شرح مناقب همه هم غیب دان کند

(وقفنامه)

ایمن شود ز نکبت دوران روزگار آن کس که اعتصام بدین خاندان کند

(دیران، بیت ۱۵۰۸)

ایمن شود زفته دوران روزگار آن کس که اعتصام بدین خاندان کند

(وقفنامه)

و این برگ سبزی است به نشان سپاس، نثار روان پاک شاعر عزلت‌گزین و مناقب‌گوی پاک اعتقاد محمد بن حسام خوشفی، امید است که محققان را سودمند باشد.
